

well-proven as a result of empiric research, that success or unsuccess of foreign student's adaptation is related to the certain features of their world pictures. The features of world pictures of successful foreign students are confessed as optimal for the cross-cultural adaptation in the country of studies. It is educed that optimal features of the world picture are positive self-picture and picture of other people; ideas about kindness, justice, testability of the surrounding world, saturated sense of life and testability of life.

Key words: students-foreigners, cross-cultural adaptation, world picture, self-image, images of other people, image of the surrounding world, attitude to life.

Received February 08, 2015

Revised February 19, 2015

Accepted March 14, 2015

УДК 37.017.92/93-057.875

Я.М. Бугерко

metodology@gmail.com

Ціннісні виміри духовної культури СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Buherko Y.M. The value survey of students' spiritual culture / Y.M. Buherko // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 29. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 93–104.

Я.М. Бугерко. Ціннісні виміри духовної культури студентської молоді. У статті розглянуто психологічні особливості ціннісного самовизначення студентів в освітньому просторі ВНЗ, показано університетську освіту як складну систему продукування особливого соціокультурного і психодуховного середовища, яке сприяє зростанню духовно-творчого потенціалу студентів, реалізації їх конструктивної діяльнісної позиції щодо ціннісного формування власного буття, реалізації свого духовного призначення. Проаналізовано розвиток духовної культури студентів як процес поглиблення самопізнання, готовність і здатність молоді людини осягати і переосмислювати духовний досвід, реалізувати потребу в ціннісному самовизначенні. Розкрито духовний досвід як один із компонентів змісту освітнього процесу, специфічна своєрідність якого полягає в тому, що, на відміну від фахових знань, він не може задаватися за допомогою традиційних програмно-методичних засобів, а вимагає

створення особливого соціокультурного і психодуховного середовища, нових форм міжсуб'єктної взаємодії. Показано, що спільна освітня діяльність педагога і студентів, яка побудована як ціннісно-смысловий процес міжсуб'єктного спілкування, сприяє активному, творчому, свідомому ставленню молодій людині до дійсності та уможлиблює її духовне зростання. Охарактеризовано етапність духовного розвитку студентів в процесі паритетної освітньої взаємодії через: а) долучення їх до соціокультурних зв'язків і відношень, б) освоєння соціальних норм паритетної співдіяльності, в) оволодіння ціннісними уявленнями, г) сформованість ціннісного і відповідального ставлення до власної життєдіяльності. Зроблено висновок, що створений належним чином ціннісно-смысловий простір навчального закладу сприяє розвитку духовної культури студентів, усвідомленню ними власної культурної самобутності, культивування саморозвивальної системи цінностей.

Ключові слова: духовна культура, освітній процес, соціокультурний духовний простір ВНЗ, ціннісне самовизначення, духовно-творчий потенціал, духовний саморозвиток.

Я.Н. Бугерко. Ценностные аспекты духовной культуры студенческой молодёжи. В статье рассмотрены психологические особенности ценностного самоопределения студентов в образовательном пространстве вуза, представлена система университетского образования, продуцирующая особую социокультурную и психодуховную среду, что способствует росту духовно-творческого потенциала студентов, реализации их конструктивной ценностно-деятельностной позиции осуществления своего духовного развития. Проанализировано развитие духовной культуры студентов как углубление самопознания, готовность и способность молодых людей постигать и переосмысливать духовный опыт, реализовать потребность в ценностном самоопределении. Представлен духовный опыт как один из компонентов содержания образовательного процесса, специфическая особенность которого заключается в том, что, в отличие от профессиональных знаний, он не задаётся с помощью традиционных программно-методических средств, а требует создания особой социокультурной и психодуховной среды, новых форм взаимодействия в учебном процессе. Показано, что совместная образовательная деятельность педагога и студентов, которая построена как ценностно-смысловой процесс межсубъектного общения, способствует активному, творческому, сознательному отношению молодых людей к действительности и стимулирует их духовный рост. Охарактеризована этапность духовного роста студентов в процессе паритетного образовательного взаимодействия через: а) приобщение их к социокультурным связям и отношениям, б) освоение социальных норм паритетной деятельности, в) овладение ценностными представлениями, г) сформированность ценностного и ответственного отношения к собственной жизнедеятельности. Сделан вывод, что специально созданное ценностно-смысловое пространство учебного заведения способствует

ет розвитку духовної культури студентів, осознанню ими собственої культурної самобитності, культивування саморозвиваючої системи цінностей.

Ключевые слова: духовная культура, образовательный процесс, социокультурное духовное пространство вуза, ценностное самоопределение, духовно-творческий потенциал, духовное саморазвитие.

Постановка проблеми. Сучасне законодавство визначає, що державна політика в освітній сфері повинна ґрунтуватися на пріоритеті загальнолюдських цінностей, сприяти охороні життя і здоров'я людини, забезпечувати вільний і різносторонній розвиток особистості. А тому вища школа не лише повинна готувати висококваліфікованих фахівців, а й бути центром культури, джерелом духовного розвитку людини. Сьогодні існує протиріччя між об'єктивною потребою суспільства в активних творчих особистостях з розвиненою системою духовних орієнтирів та не розробленістю конкретних шляхів формування духовної культури в період професійної підготовки студента ВНЗ. Це спричинює необхідність більш ґрунтовного вивчення психологічних закономірностей духовного розвитку особистості, аналізу ціннісних пріоритетів духовної культури студентської молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією із ключових тенденцій розвитку суспільства є орієнтація на адекватні культурні (духовні) цінності. Збільшення публікацій, які стосуються психолого-педагогічних засад формування духовно зрілої особистості, здатної актуалізувати смисли життя, ототожнювати їх зі своїми, відчувати залученість даних смислів в цілісність духовного досвіду свідчить про актуальність проблеми розвитку духовної культури молодого покоління. Аналіз наукової літератури показує, що духовна культура людини включає в себе два важливі аспекти: пізнання людиною самої себе як суб'єкта універсального процесу творення власного життя та здатність оволодівати і примножувати духовний досвід минулого та сьогодення.

Значний внесок у формування наукових уявлень про духовний розвиток людини внесли представники вітчизняної (Б.С. Братусь, В.П. Зінченко, А.І. Зеліченко, Е.О. Помиткін, М.В. Савчин, В.І. Слободчиков, В.Д. Шадріков та ін.) та зарубіжної гуманістичної психології (Дж. Гіфорд, А. Маслоу, К. Роджерс, Т. Ріто, Е. Фромм та ін.). Дослідження, які стосуються сучасних уявлень про процес розвитку духовної культури студентів, опираються на дані теоретичних і експериментальних вивчень проблеми формування та розвитку духовної культури людини. Вивченню духовних потреб, інтересів та духовного досвіду молоді

людини присвячені роботи О.В. Бондаревської, С.О. Ставицької, В.Д. Шадрікова, Ю.В. Шарова, аналіз цінностей освіти і виховання здійснили В.П. Москалець, В.А. Сластенін, Н.І. Міронова, аналізу культури як структурного елементу освітньої діяльності присвячені дослідження С.І. Архангельського, І.Ф. Ісаєва, Н.В. Кузьміної. Різні аспекти проблеми формування духовної культури і становлення духовно-моральних якостей особистості розкривають О.І. Климишин, В.В. Рибалка, Г.О. Балл, проблема духовного спілкування, виховання духовної культури учасників навчального процесу висвітлюються в працях І.Д. Бежа, Т.Н. Панаєвої, Н.М. Романенка.

У той же час дослідження низки науковців (В.П. Бездухова, В.Л. Беніна, Л.П. Гладких, Л.Б. Соколової) констатують недостатню розробленість окремих аспектів змісту і ціннісних домінант вищої професійної освіти, відсутність чітких обґрунтувань самого процесу розвитку духовної культури студентів, теоретичних досліджень, що розглядають проблему розвитку духовної культури студентів у контексті їх майбутньої професійної діяльності. Тому **метою статті** є виявити психологічні закономірності формування духовної культури студентської молоді в освітньому просторі вузу. **Завдання** – розкрити соціально-психологічні умови процесу духовного зростання студентів через створення особливого ціннісно-сміслового простору освітньої діяльності у вищому навчальному закладі, показати етапність становлення духовної культури студентів в процесі паритетної освітньої взаємодії через долучення їх до соціокультурних зв'язків і відношень, освоєння соціальних норм паритетної співдіяльності, оволодіння ціннісними уявленнями та сформованість ціннісного і відповідального ставлення до власної життєдіяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Університетська освіта являє собою найбільш складну освітню підсистему духовного виробництва суспільства. Її специфіка полягає в поєднанні функцій не лише відтворення і передачі наявного наукового знання та продукування нового знання, але й формуванні творчої науково-технічної та гуманітарної інтелігенції з високими професійно-особистісними якостями, здатної вирішувати надрілі наукові і соціальні проблеми сучасного суспільства.

Найбільш характерними рисами сучасної вищої школи стають орієнтація на гуманізацію, диверсифікацію, гуманітаризацію освітнього процесу. А тому в організації навчально-виховного процесу вузу визначальними стають пошук істини, прагнення до досягнення «акме», гармонійний розвиток інтелектуальної та

емоційно-вольової сфери особистості студента, зростання їх духовно-творчого потенціалу та реалізація конструктивної, діяльнійної позиції, яка дозволяє розширювати рамки можливостей, наданих професійною діяльністю.

Варто зазначити, що у психолого-педагогічній літературі поняття «культура», «духовна культура» розглядається як така взаємодія людей, при якій стимулюється поглиблення самопізнання, об'єктивування внутрішнього духовного досвіду у фактах культури, ціннісного формування власного буття. При цьому зазначається, що внутрішня сутність культури особистості відноситься до області духовності, що логічно обумовлює поняття «духовна культура» [7]. Теоретичний аналіз останнього поняття вказує на багатозначність його трактувань. Так, філософами духовна культура осмислюється: а) як результат реалізації здатності переводити універсум зовнішнього буття у внутрішній всесвіт особистості на етичній основі (С. Б. Кримський); б) комплексне утворення, основними компонентами якого є світоглядні, моральні та естетичні характеристики, уявлення Істини, Добра і Краси, (А. Бріль); в) установка на повагу до кожного, віра в людину (Ф. К. Мамедов, Т. Флоренська); г) культивування загальнолюдських цінностей в інтелектуальній, етичній та естетичній сферах (І. А. Бокачев, М. К. Мамардашвілі).

У психології основними акцентами у розкритті сутнісного змісту духовної культури особистості виступають: орієнтація на смисли (В. Франкл); саморегуляція (Д. О. Леонт'єв); совість, свобода морального вибору і відповідальність перед самим собою за цей вибір (І. Д. Бех, В. В. Рибалка); рефлексія основних життєвих цінностей як складових сенсу буття особистості й орієнтирів екзистенціального вибору (Р. Трач, К. Роджерс).

Процес розвитку духовної культури студента в психологічній літературі розуміється як готовність і здатність молодій людини осягати і переосмислювати духовний досвід, оволодівати механізмом духовного ототожнення, реалізувати потребу в духовному перетворенні. І. Д. Бех зазначає, що, постулюючи людину найвищою цінністю, неможливо абстрагуватися від цінності її життя, у якому «вона відбувається і реалізується як особистість з притаманними їй інтелектуальними і морально-духовними надбаннями. Тож підготовка підростаючої особистості до повноцінного життя є неодмінною вимогою до сучасної освіти» [1, с. 125]. На жаль, доводиться констатувати, що в теперішніх соціально-економічних умовах традиційні освітні установи не завжди здатні взяти на себе функцію розвитку духовності осо-

бистості. Духовно-етичні інтереси молодшої людини за умов традиційних освітніх технологій, зазвичай, обмежуються в основному начальними дисциплінами і подіями її повсякденного життя. Іншими словами, традиційна освіта використовує ту форму духовної діяльності, яка виникає і складається навколо вихованця незалежно від нього, власне це є та реальна виховна практика, яка історично склалася і за словами Л. С. Виготського, «плентається в хвості розвитку», орієнтована на вчорашній день.

У зв'язку з цим, цілком очевидною є необхідність пошуку нових психологічних підходів і педагогічних технологій, орієнтованих на розвиток духовності особистості в сучасному освітньому просторі вищих навчальних закладів. На думку І.Д. Беха, процесу виховання в підростаючій особистості системи духовних цінностей має передувати психологічна готовність до реалізації свого духовного призначення (вищих смислів життя, духовного «Я»), яку слід спрямовано формувати, засобом рефлексії [1, с.47]. Тоді, впливаючи на самого себе, наступник змінює себе, координує свою діяльність, емоції, думки, співвідносить їх із ціннісно-смысловими підставами – своїми, інших учасників навчальної взаємодії, загальнолюдськими. А тому рефлексія виступає специфічним регулятивним центром психодуховної реальності та, власне, і всієї життєдіяльності людини [3, с. 148]. Саме з появою духовно-смыслові рефлексії пов'язана ціннісно-смыслова визначеність життя конкретної особи, здатність набувати духовного досвіду.

У психологічних дослідженнях І.В. Юстус [9] духовний досвід розглядається як один з компонентів змісту освітнього процесу. При цьому вказується, що разом із набуттям фахових знань, способами вирішення професійних і дослідницьких завдань, творчим досвідом, студент повинен опанувати і зазначеним досвідом, тобто досвідом ставлення до себе і світу через інтуїтивне осягнення душевного світу людини у співвіднесенні зі світом культурних цінностей. Духовний досвід як компонент змісту освітнього процесу відзначений своєрідністю: він не може задаватися за допомогою традиційних програмно-методичних засобів, а вимагає створення особливого соціокультурного і психодуховного середовища, нових форм міжсуб'єктної взаємодії. Оволодіння цим досвідом виражається не в предметних знаннях і вміннях, а у формі життєвих сенсів, які стають невід'ємною сутнісною складовою внутрішнього світу молодшої людини.

Спільна освітня діяльність педагога і вихованців може бути охарактеризована як ціннісно-смысловий процес міжсуб'єктного

спілкування, котрий результативно вказує на становлення системи цінностей індивідуальності. Цей процес утверджується як обмін із зростанням труднощів, оскільки під час освоєння нового змісту в навчальній взаємодії виникає новий досвід спілкування та діяльності, що значною мірою відбувається завдяки сформованій у викладача смисловій установці на долучення студентів до ситуативних розвивальних взаєностосунків на засадах співтворства у здійсненні освітнього процесу, в якому має місце взаємна самозміна його суб'єктів-учасників. Очевидно, що оцінювання і самооцінювання власних досягнень, паритетне співробітництво, співтворчість учасників навчання, емпатійне розуміння – це ті фасилітативні установки, котрі є суто аксіологічними для освітньої системи ВНЗ. У зв'язку з цим нами визначено ціннісно-смислові координати освітньої системи у вигляді двомірної моделі, що уможливорює виконання вимог принципу кватерності [див. 2, с. 258].

Соціокультурний духовний простір освітньої діяльності складає: 1) поле усвідомлення світу і себе, що передбачає долучення наступника до соціокультурних зв'язків і відношень; 2) поле вільного співробітництва і реалізації особистісних норм, за якого відбувається освоєння соціальних норм паритетної співдіяльності учасників освітнього процесу; 3) індивідуально-вчинкове поле самовизначення, спрямоване на оволодіння учасниками різного виду ціннісними уявленнями; 4) поле вільного і відповідального самотворення, де реалізується ціннісне і відповідальне ставлення до власної життєдіяльності.

За такої побудови навчання студент не стає суб'єктом навчання, а є ним визначально як носій суб'єктного досвіду. Це зумовлено тим, що в групі відбувається «зустріч» заданого з уже наявним суб'єктним досвідом останнього, а тому актуалізуються процеси збагачення, окультурення, а не лише його породження чи засвоєння. Тоді навчання постає не як безпристрасне пізнання, а як суб'єктно значуще осягнення світу, котре наповнене для студента особистісними смислами, цінностями, ставленнями, які зафіксовано у його суб'єктному досвіді. Він попадає в ситуацію, коли потрібно шукати смисл, побудувати образ і модель свого життя, вибрати творчий варіант розв'язку проблеми, дати оцінку фактам чи висловити своє ставлення до певних подій. Отож розгортається робота з усвідомлення наступником світу і себе самого, котра спричинює виникнення окремого набору цінностей і стимулює духовний розвиток студента.

При входженні студентів у друге поле аксіологічного простору освітньої діяльності (поле вільного співробітництва та реалізації особистісних норм) відбувається інтенсивне освоєння ними соціальних норм паритетної співдіяльності. Протягом навчання вони накопичують знання, конструюють власні тезауруси, поміщаючи в них різноманітні, часто взаємно протилежні уявлення, моделі поведінки, способи вчинкових дій тощо. Вся ця інформація переструктурується та унормовується завдяки внутрішній рефлексивній діяльності наступників і служить джерелом їх особистісного зростання. Так знімається проблема вищої школи, коли студент не відчуває зацікавленості до навчальних дисциплін, і не має інтересу до себе як до особистості, тому що у своїх щоденних навчальних досягненнях є звичайним, буденним виконавцем доручень педагогів. У традиційних системах освіти навчання здебільшого не організоване як саморозвиток, і саме в цьому причина того, що студент не бажає, та й не вміє вчитися (всі інші причини – похідні зазначеного). Байдужість до навчання – зворотна сторона (і симптом) відсутності ставлення до себе як до особистості. І навпаки, позиція студента в розвитково зорієнтованій освіті така, що він утверджується не як «звичайний», не як «передбачений», а як такий, хто зацікавлений самим собою. Освітня діяльність за таких умов навчання осмислюється ним як засіб самовизначення, котрий має форму його повсякденного навчального життя. Однак ця «повсякденність» переживається глибоко особистісно як низка великих і малих, але завжди унікальних і неповторних подій, головна з яких – відкриття самого себе і своїх можливостей [6, с. 59].

Оволодіння наступниками цінностями культури вводить їх в третє – індивідуально-вчинкове поле самовизначення. При цьому один із шляхів формування глибинно-особистісних вартостей полягає в тому, що соціальна цінність спочатку присутня в свідомості лише як така, про яку студент знає, але яка не має реального персонального смислу і спонукальної сили, і лише пізніше, набуваючи й одне, і друге, перетворюється в справжню особистісну цінність. Проміжним етапом на цьому шляху становлення цінності є її «обкачування» у форматі уяви, ніби примірювання до себе і свого життя. Цінність, яка функціонує в уяві, вже має особистісний смисл, хоче ще й не володіє спонукальною силою.

Реалізація цінностей студентами у процесі навчання відбувається як розвиток відношень і ставлень таким чином, що вони стають невід'ємними компонентами особистості. У результаті створюється цілісний образ особистості, про яку можна сказати,

що вона справедлива, чесна і т.ін. Іншими словами, відбувається збагачення соціально-культурного досвіду власного «Я» студентів як індивідуальностей, утвердження оригінальності та непересічності їхньої освітньої дії [4, с. 193].

Юнаки і дівчата не лише набувають знання через раціональне переконання, оволодівають нормами під час наслідування, а й обстоюють цінності у ситуаціях самостійного здійснення морального вибору. Власне, вони поступають як індивідуальності із суб'єктивним ядром, причому активні, вільні і відповідальні у проєктуванні, здійсненні і творчому перетворенні власної діяльності. Це свідчить про вступ їх у четверте поле аксіокультурного простору навчання – поле вільного і відповідального самотворення. Тут реалізується фундаментальна людська здатність до саморозвитку, тобто спроможність змінювати власну життєдіяльність у предмет практичного перетворення, що сутнісно виявляється у виникненні універсума як образу суб'єктивної діяльності, котрий утворюється «внаслідок саморозвитку Я-духовного як внутрішньо неподільного злиття із Всесвітом через прийняття ним однієї з таких надперсональних психоформ – віри, честі, краси, істини тощо» [8, с. 107]. Саме тут проявляється здатність до самовизначення, до усвідомлення власної універсумності – засаднича спроможність або «вершинна цінність людської екзистенції» [5, с. 42].

Отже, духовна культура студентів як професійно значуща якість особистості, інтегрує духовні знання, спрямованість і досвід, які виступають внутрішнім орієнтиром і регулятором дій і вчинків молодих людей. Вона виявляється в ситуаціях особистісного самовизначення, морального вибору та міжособистісної взаємодії, відображає внутрішню динаміку розширення досвіду самопізнання і духовного саморозвитку особистості (духовний ріст) в умовах спеціально організованого освітнього середовища завдяки духовно-практичній діяльності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

1. Духовна культура студента – інтегративна професійно значуща якість особистості, яка характеризується орієнтацією на духовні цінності в особистісному саморозвитку в процесі паритетної взаємодії викладачів і студентів в ціннісно-смысловому просторі освітньої діяльності вищого навчального закладу.

2. Створений належним чином ціннісно-смысловий простір навчального закладу сприяє розвитку духовної культури студентів, усвідомленню ними власної культурної самотутності, куль-

тивування саморозвивальної системи цінностей, вияву більшою чи меншою мірою творчої унікальності та ймовірної універсумності.

3. Подальшого дослідження потребує вивчення психологічних механізмів духовного саморозвитку особистості, особливості формування духовних потреб, спрямованості та включеності в духовно-практичну діяльність, яка передбачає знання духовної складової людської культури, вміння використовувати духовно-культурні надбання у власному саморозвитку, представленість духовно-культурних цінностей в аксіологічному потенціалі особистості студента.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : [навч. посібник] / Іван Дмитрович Бех. – К. : Академвидав, 2012. – 256 с.
2. Бугерко Я. Ціннісно-смісловий простір вищого навчального закладу як чинник духовного саморозвитку студентів / Ярослава Бугерко // Вища освіта України : теоретичний та науково-методичний часопис. – 2013. – № 3 (50). – Т. 2. – С. 256–260.
3. Бугерко Я. Динаміка різновидів рефлексії у модульно-розвивальному навчальному процесі / Ярослава Бугерко // Психологія і суспільство. – 2002. – № 3 – 4. – С.142–159.
4. Гуменюк О. Є. Психологія впливу : [монографія] / Оксана Євстахівна Гуменюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 304 с.
5. Карпенко З. Предмет і метод аксіопсихології особистості / Зіновія Карпенко // Психологія і суспільство. – 2008. – № 1. – С. 35–62.
6. Кудрявцев В. Т. Предпосылки личностного роста в развивающем образовании / В. Т. Кудрявцев, Г. К. Уразалиева // Вопросы психологии. – 2005. – № 4. – С. 52–64.
7. Нестеров А. К. Формирование духовной культуры студентов педагогического университета в процессе освоения ценностного содержания культурологических дисциплин: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образование». – Оренбург, 2009. – 21 с.
8. Фурман А. Теорія освітньої діяльності як метасистема / Анатолій Фурман // Психологія і суспільство. – 2001. – № 3. – С. 105–144; 2002. – № 3–4. – С. 20–58.

9. Юстус И. В. Теоретико-методологические основы развития духовной культуры студентов университета: автореф. дис. на соискание уч. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образование» / И. В. Юстус. – Самара, 2002. – 45 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Beh I. D. Osobystist' u prostori duhovnogo rozvytku : [navch. posibnyk] / Ivan Dmytrovych Beh. – К. : Akademvydav, 2012. – 256 s.
2. Bugerko Ja. Cinnisno-smyslovyy prostir vyshhogo navchal'nogo zakladu jak chynnyk duhovnogo samorozvytku studentiv / Jaroslava Bugerko // Vyshha osvita Ukrai'ny : teoretychnyj ta naukovo-metodychnyj chasopys. – 2013. – № 3 (50). – Т. 2. – S. 256–260.
3. Bugerko Ja. Dynamika riznovydiv refleksii' u modul'no-rozvyval'nomu navchal'nomu procesi / Jaroslava Bugerko // Psychologija i suspil'stvo. – 2002. – № 3 – 4. – S.142–159.
4. Gumenjuk O. Je. Psychologija vplyvu : [monografija] / Oksana Jevstahivna Gumenjuk. – Ternopil' : Ekonomichna dumka, 2003. – 304 s.
5. Karpenko Z. Predmet i metod aksiopsyhologii' osobystosti / Zinovija Karpenko // Psychologija i suspil'stvo. – 2008. – № 1. – S. 35–62.
6. Kudrjavcev V. T. Predposylki lichnostnogo rosta v razvivajushhem obrazovanii / V. T. Kudrjavcev, G. K. Urazalieva // Voprosy psihologii. – 2005. – № 4. – S. 52–64.
7. Nesterov A. K. Formirovanie duhovnoj kul'tury studentov pedagogicheskogo universiteta v processe osvoenija cennostnogo sodержanija kul'turologicheskikh disciplin: avtoref. dis. na soiskanie uch. stepeni kand. ped. nauk : spec. 13.00.01 «Obshhaja pedagogika, istorija pedagogiki i obrazovanie». – Orenburg, 2009. – 21 s.
8. Furman A. Teorija osvityn'oi' dijial'nosti jak metasystema / Anatolij Furman // Psychologija i suspil'stvo. – 2001. – № 3. – S. 105–144; 2002. – № 3–4. – S. 20–58.
9. Justus I. V. Teoretiko-metodologicheskie osnovy razvitija duhovnoj kul'tury studentov universiteta: avtoref. dis. na soiskanie uch. stepeni dokt. ped. nauk : spec. 13.00.01 «Obshhaja pedagogika, istorija pedagogiki i obrazovanie» / I. V. Justus. – Samara, 2002. – 45 s.

Y.M. Buherko. The value survey of students' spiritual culture. The psychological features of students' value self-determination in higher educational sphere are considered, university education is showed as complicated system of making special socio-cultural and psycho-spiritual environment which promotes growing of student's psychological and creative potential, realization of their constructive activity-position concerning self-being's value formation, realization of personal spiritual function. The development of student's spiritual culture is analyzed as the process of self-cognition deepening, young person's readiness and ability to understand and re-reflect spiritual experience, realize need in value self-determination. A spiritual experience as one of the components of the content of educational process is analyzed, the specific peculiarity of which is that, in contrast to expertise, it can not be specified using traditional software and teaching tools, and requires a specific socio-cultural and psychomental environment, new intersubjects forms of interaction. It is shown that the joint educational activities of the teacher and students built as a value-semantic process of intersubjects communication promotes active, creative, conscious attitude of a young person to reality and makes spiritual growth possible through additions to the cultural ties and relations, the development of social norms parity collaboration, mastering the concepts of value and value formation and responsible attitude to their own life. Phasing of students' spiritual growing is characterized in parity educational interaction process which is possible through: a) their uploads to socio-cultural communications and relationship, b) social norm parity cooperation familiarization, c) value notion acquirement, d) formation of value and responsible attitude to own livelihood. It is concluded that respectively generated value-semantic educational environment promotes development of students' spiritual culture, awareness of their own cultural self-being, cultivation of self-developmental value system.

Key words: spiritual culture, educational process, higher school's socio-cultural spiritual environment, value self-determination, spiritual-creative potential, spiritual self-development.

Received February 05, 2015

Revised February 17, 2015

Accepted March 18, 2015